

ZADARSKE I ŠIBENSKE MJERE ZA TEŽINU KROZ STOLJEĆA

Marija ZANINOVIĆ-RUMORA
Zavod za povijesne znanosti
HAZU u Zadru

UDK 389.151(949.75"14-18" Zadar i Šibenik)
Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 22. XII. 1997.

Znanstvena istraživanja zadarskih i šibenskih mjera u prošlosti iskazuju njihovu sličnost ili istovjetnost. To dokazuju i utezi, tj. mjere za težinu. Autorica prati njihovu pojavu, razvoj i međusobne odnose od XIV.-XIX. stoljeća, te na temelju izvora, priručnika i literature donosi njihove vrijednosti.

U srednjem vijeku postoji međunarodna razmjena robe koja se nastoji svesti na mjere za težinu, koje se čine najpouzdanijima, za koje postoji najveća mogućnost uspoređivanja i koje pokazuju najveću stabilnost.¹ U dalmatinskim komunama venecijanske su mjere za težinu pored komunalnih dio svakodnevlja, te ih možemo pratiti od početka trgovačkih veza Dalmacije s Venecijom. Kako venecijanske mjere za težinu pokazuju stabilnost od XIII. stoljeća nadalje, navest ćemo ih, prikazati njihove međusobne vrijednosti, te metričke vrijednosti.

Venecijanske mjere za težinu

1. Libra

Najbolji dokaz za gore navedeno jest venecijanska libra. Njezina se veličina može pratiti već od XIII. stoljeća, u prvim trgovačkim priručnicima, koji sadrže usporedbe venecijanskih mjera s mjerama krajeva ili gradova s kojima trgovci održavaju trgovačke veze. Već tada se utvrđuje odnos između teške libre - *libbra di peso grosso* i lake libre, librice -

¹ Zlatko HERKOV, Mjere Hrvatskog Primorja s osobitim osvrtom na solne mjere i solnu trgovinu, *Posebna izdanja HARIP*, sv. 4, Rijeka 1971, 75 (dalje: Mjere Hrvatskog...).

libbra di peso sottile, koji ostaje temelj za utvrđivanje ostalih proporcija kroz stoljeća.² Prilikom uvođenja metričkih mjera, godine 1874., težina ovih dviju libri bila je:

1 *libbra di peso grosso* = 476,9987 g

1 *libbra di peso sottile* = 301,2297 g.³

Godine 1856. ova je težina potvrđena službeno za područje austrijskih zemalja:

1 *librica* = 0,53785 bečkih funti = 301,2282 g

1 *libra* = 0,85169 bečkih funti = 476,9975 g.⁴

Usporedivši težinu jedne i druge libre dobivamo ovu proporciju: 12 *libbre grosse* = 10 *libbre sottile*. Tu proporciju nalazimo već u nama najstarijem poznatom *Manualu*, *Tariffa zoe Notizie*, iz prve polovice XIV. stoljeća. Dakle, omjer debele i tanke libre nije se mijenjao stoljećima. Ako usporedimo 10 debelih libri s *libricom*, dobit ćemo ovu proporciju: 100 *libbre di peso grosso* = 158 1/3 *libbre di peso sottile*. U svakodnevnoj uporabi zaokružuje se na cijele brojeve: 100 *libbre di peso grosso* = 158 *libbre di peso sottile*. Ovaj odnos nalazimo u svim praktičnim priručnicima za trgovinu kroz stoljeća.⁵ Točne proporcije venecijanskih utega nalazimo kod Scottonija:⁶

100 *libbre di peso grosso* = 158 *libbre di peso sottile*, 4 *oncie*

1 *libbra di peso grosso* = 9216 *grani*

100 *libbre di peso sottile* = 63 *libbre grosse*, 1 *oncia*, 624 *grani*

1 *libbra di peso sottile* = 5820 *grani*

Zlatko Herkov u svojim radovima obrađuje venecijanske mjere, te donosi usporedbe mjera za težinu po tabelama:

Libbra grossa prema *libbra sottile*⁷

Godina	lib. teška	lib. laka	lib. teška težina g	lib. laka težina g	Izvor
1315.-1330.	100	158	477,03	301,51	Tariffa zoe Notizia p. 11
1471.	100	158	477,03	301,51	Pegolotti p. 134
1567.	63 1/2	100	474,37	302,09	Mariani
1780.	100	158	475,943	301,255	Notizie p. 51

² ISTO, 76.

³ C. und F. NOBACK. *Munz - Masse - und Gewichtbuch*, Leipzig 1858, 730-731.

⁴ *Pokrajinski list za Dalmaciju*, 4. X. 1856, 831.

⁵ F. B. PEGOLOTTI, *La Pratica della mercatura*, (edited by Alan Evans), *The Medieval Academy of America*, Cambridge Massachusetts, 1936, 137 (dalje: *La Pratica...*); A. da UZZANO, u djelu G. P. PAGNINI, *Della decima e delle altre gravetze imposte dal comune di Firenze*, Lisboa-Luca 1756.-1766, 161; J. MARIANI, *Tariffa perpetua*, Venetia 1567, 31; B. PAXI (PASI), *Tariffa de paxi e misure con gratia et privilegio sram-pado in Venezia 1503*, 17, (dalje: *Tariffa...*).

⁶ G. F. SCOTTONI, *Illustrazione dei pesi e delle misure di Venezia 1778*, Tavola I.

⁷ Z. HERKOV, *Mjere Hrvatskog...*, 78.

Usporedba s bečkom funtom⁸

Godina	Venec. mjera	Beč. mjera 560 g	U gramima	Izvor
XVI. st.	100 l. lakih	54 funte	3024,0	Vogel p. 181
1690.	118 l. teških 185, 5 l. lakih	100 funta	5600	Adler
1778.	100 l. teških 100 l. lakih	85 funta 54 funte	4760 3024	Wiener Kontorist

Libbra grossa - teška ili debela libra⁹

1. Starija dioba (Paxi, *Tariffa*, 1540; Mariani, *Tariffa perpetua*, 1567.).

Libbra grossa	Oncia	Sazi	Caratti	Grani	Gramma
1	12	72	1728	6912	476,955
	1	6	144	576	39,747
		1	24	96	6,624
			1	4	0,275
				1	0,069

2. Novija dioba (Rosetti, 1829.)

Libbra sottile	One	Sazi	Caratti	Grani	Gramma
1	12	72	1428	6912	301,2297
	1	6	144	576	25,102475
		1	24	96	4,183746
			1	4	0,17432
				1	0,0435806

⁸ ISTO, 79.

⁹ ISTO, 79.

Libbra sottile - laka ili tanka libra¹⁰

1. Starija dioba (*Tariffa zoe Notizia*, 1315.-1330; Pasi, *Tariffa*, 1540; Mariani, *Tariffa perpetua*, 1567.)

Libbra grossa	Oncia	Sazi	Caratti	Grani	Gramma
1	12	48	2304	9216	476,999
	1	4	192	768	39,75
		1	48	192	9,937
			1	4	0,20703
				1	0,051757

2. Novija dioba (Rosetti, 1829.)

Libbra sottile	Oncie	Sazi	Caratti	Grani	Gramma
1	12	48	1454	5820	301,2297
	1	4	121 1/4	485	25,1024
		1	30 5/16	121 1/4	6,2756
			1	4	0,204
				1	0,0517544

¹⁰ ISTO, 80.

2. Marca veneziana - marco di Venezia - venecijanska marka

Marka je uteg za zlato i srebro koji se nije mijenjao stoljećima, a njegova veličina zabilježena je 1227. godine: “*La marca di Venetia pesa uncia VIII saci IIII et carati XVI de libra auro...*”¹¹

Prema izvorima i priručnicima možemo napraviti diobu venecijanske marke:¹²

Marca	Once	Quarti	Denari	Caratti	Grani	Gramma
1	8	32	192	1152	4608	238,499
	1	4	24	144	576	29,812248
		1	6	36	144	7,453062
			1	6	24	1,2422024
				1	4	0,2070304
					1	0,0517577

3. Peso medico - Ljekarnički uteg¹³

Na početku XIV. stoljeća težina ljekarničke libre bila je 1 libra *de spiezaria* = (*a ponto*) 1 *marca*, 2 *onze*, 18 *caratti*, tj. 301,829 g. Ljekarnička libra je ustvari *libbra sottile* ili laka libra, ali se nešto drukčije dijeli. Dioba i težina su joj sljedeće:

Libbra	Oncia	Dramme	Scrupoli	Gramma
1	12	98	288	301,2297
	1	8	24	25,102475
		1	3	3,137809
			1	1,045936

¹¹ ISTO, 80.

¹² ISTO, 81.

¹³ ISTO, 81-82.

4. *Libbra d'oro et argento filato* - libra za srebro i zlato¹⁴

Libra za zlato i srebro	Onze	Sazi	Mezzi	Quarti	Gramma	U dnevnom životu
1	12	72	144	288	925,29696	327,93648
	1	6	12	24	27,10808	27,32804
		1	2	4	4,518	4,45546
			1	2	2,259	2,27733
				1	1,1295	1,13866

5. *Libbra d'argento* - libra za srebro¹⁵

Lib. za srebro	Oncie	Quarti	Caratti	Grani	Gramma
1	12	48	1728	6912	357,748
	1	4	144	576	29,812248
		1	36	144	7,453062
			1	4	0,207030
				1	0,051557

6. *Libbra veneziana da seta* - libra za svilu¹⁶

Libra za svilu	Once	Sazi	Gramma
1	12	72	307,4406
	1	6	25,62005
		1	4,27

¹⁴ ISTO, 82.

¹⁵ ISTO, 83.

¹⁶ ISTO, 83.

7. Libbra di pane cotto - libra za kruh¹⁷

Libra za kruh	Once	Grani	Grams
1	12	5972	309,098
	1	497 2/3	25,7581
		1	0,0517577

8. Veće mjere za težinu¹⁸

Veće mjere za težinu jesu:

- *migliaro* = 1000 *libbri di peso grosso* = 477,03 kg

- 1 *miro* = 25 *libbri di peso grosso* = 11,925 kg

- *carico* = 400 *libbri di peso sottile* = 120,604 kg

- *centinaio* = 100 *libbri di peso sottile* = 30,151 kg

Pegollotti¹⁹ nam donosi podatak što se sve mjerilo teškim, a što lakim venecijanskim utegom. Teškom se librom mjerilo: željezo, olovo, bakar, kositar, svi drugi metali, sir, med, bajami, orasi, smokve, kesteni, voće, njemačka, francuska i flamanska vuna, a lakom librom: papar, mirodije, šećer, žito, riža, pamuk, vosak, lan. Svila se mjerila lakom librom, minimalno težom od obične librice.

Bečke mjere za težinu

1. Bečka ili austrijska trgovačka funta²⁰

Težina bečke ili austrijske funte, koja je osnovna mjera za težinu, jest 560,012 g, a njezina dioba je:

Bečka funta Wiener Pfund	Fertalj Vierte	Unca Unze	Lot	Kvin- tica Quintl	Denar Pfenig	Grams
1	4	16	32	128	518	560,012
	1	4	8	32	1285	140,003
		1	2	8	32	35,00
			1	4	16	17,50
				1	4	4,375
					1	1,094

¹⁷ ISTO, 83-84

¹⁸ ISTO, 84.

¹⁹ F. B. PEGOLLOTTI, *La Pratica*..., 141.

²⁰ Z. HERKOV, *Mjere Hrvatskog*..., 68.

2. Bečka ili austrijska medicinska funta²¹

Od 1569. godine njezina je vrijednosti: 1 *libbra medicinalis* = 12 *uncie* = 353,68 g.
1 *uncia* = 29,474 g. Godine 1761. uvedena je njezina nova vrijednost:

1 *libbra medicinalis* = 12 *uncie* = 420 = g.

1 *uncia* = 35 g.

Zadarske i šibenske mjere za težinu

Osim mletačkih utega *libbra grossa* i *libbra sottile*, u Zadru su se upotrebljavali i utezi koji su po težini različiti od mletačkih. To su zadarski utezi “*ad pondus grossus et subtilis de Jadra*”.²² Izvori iz početka XIV. stoljeća govore o uporabi teškog i lakog zadarskog utega.²³ Reformacije zadarskog Statuta²⁴ ozakonjuju veličinu i obvezatnu uporabu zadarskih utega, tj. debele i tanke libre. Zadarska *libbra grossa* ima 18 unča, a *sottile* 12 unča. Po teškoj mjeri moraju se kupovati i prodavati: meso, loj, sir, paklina, željezo, olovo, kositar i slično, te vuna, a po lakoj mjeri: mirodije, pamuk, vosak, med, svila.²⁵ Plemenitim metalima trguje se prema mletačkoj marki za srebro.²⁶

U svim trgovačkim priručnicima od XIV. stoljeća nadalje su uspoređeni zadarski i venecijanski utezi. Jedan od najstarijih priručnika XIV. stoljeća, *Zibaldone da Canal*,²⁷ donosi ovaj odnos:

Lo millier grosso torna a Venexia libbre 1200 al peso grosso

Lo millier sotil di Giara torna a Venexia libbre 1200 al peso sotil.

Početkom XV. stoljeća Pasi u *Tariffa zoe Notizia*²⁸ ima ove usporedbe:

100 *libbre grosse di Zara a Venezia a grosso* 120

100 *libbre sottile di Zara a Venezia a sottile* 120

100 *libbre di Venezia sottile a Zara a sottile libbre* 83

100 *libbre di Venezia grosse a Zara grosse libbre* 83.

²¹ ISTO, 69.

²² PAZD. SNZ. *Petrus de Sarcana*, 8., V/99, 14. II. 1405.

²³ *Spisi zadarskih bilježnika Ivana Qualisa Nikole pok. Ivana i Gerarda iz Padove 1296... 1337*, Zadar 1969, str. 136, 1317. g.... *miliaria XVI casey mei anni futuri ad mensuram comunis Jadre ad pondus grossum*, str. 142, 7. I. 1318. *Item... ponderis librarum CCLXIII ad subtile Jadrense*.

²⁴ *Zadarski Statut sa svim reformacijama odnosno novim uredbama donesenim do godine 1563.*, Zadar 1997., Reformacije 121, str. 603.

²⁵ ISTO, 603.

²⁶ ISTO, 603. Njezina je težina 238,299 g.

²⁷ ZIBALDONE DA CANAL. *Manoscritto mercantile del secolo XIV*, A cura di A. Stussi. Comitato per la pubblicazione delle fonti relative alla storia di Venezia, sezione V-fondi vari, Venezia 1967, 33r-33v, 54.

²⁸ B. PAXI, *Tariffa*.... 117. Iste podatke donosi u drugoj polovici XV. stoljeća i F. D. J. KARTOLAIO FIORENTINO. *Il libro di tucti i chostumi cambi; monete, pesi, misure in diverse terre*, Firenze 1481, cap. LXXIX (dalje: *Il libro*...).

Prema ovim proporcijama zadarska velika libra iznosi 0,5724 kg (0,57469), a mala libra 0,3626 kg (0,3612 ili 0,3716).

Šibenski Statut u Reformacijama donosi odredbu po kojoj je svaki trgovac dužan prodavati robu mjereći utegom od 12 šibenskih unča, a mesari utegom od 18 unča.²⁹ Dakle, zadarski i šibenski Statut obvezuju uporabu zadarske teške, odnosno šibenske mesarske libre težine 18 unči. Ako je težina unče 30,122 g (venecijanska), šibenska mesarska libra teži 542,21 g. Ova je libra nešto lakša od zadarske teške libre kojoj smo odredili težinu 572,4 g. Ako uzmemo pri izračunu težinu zadarske teške unče, tada je težina šibenske mesarske libre 572,4 g, tj. jednaka je zadarskoj.

Prema trgovačkim priručnicima XV. i XVI. stoljeća, šibenske i zadarske mjere za težinu su istovjetne, pa tako Pasi,³⁰ Oberti³¹ i Garatti³² donose ove usporedbe:

libbre 100 grosse di Venetia sono a Zara e Sebenico libbre 130 in 132

libbre 100 grosse di Venetia fanno al grosso di Sebenico e Zara 83.

Vrijednosti zadarske i šibenske lake libre jesu: 364,122-366,923 g a teške 574,644 g. Arhivski podaci potvrđuju uporabu posebnih šibenskih i zadarskih mjera za težinu u svakodnevlju, pa se tako sir za izvoz mjeri šibenskom teškom, a keksi lakom šibenskom librom,³³ a u Zadru se sir mjeri "a peso zaratino".³⁴

Gore navedeni odnosi ponavljaju se i u priručnicima XVII. i XVIII. stoljeća, kako za Zadar tako i za Šibenik. A. Menizzi³⁵ napominje da se u Zadru upotrebljavaju venecijanski utezi, ali i posebni zadarski uteg koji je za 20% veći od venecijanske teške libre, te se sastoji od 14 unča venecijanskog utega. Istovjetan podatak navode A. Rossetti³⁶ i G. A. Preschern³⁷ na početku XIX. stoljeća. Rossetti navodi: "Grad Zadar uživa povlaštenje, koje se temelji na prastarom običaju, da ima svoj osobiti uteg. Taj uteg kojim se služi i Šibenik naziva se teški zadarski uteg (*peso grosso di Zara*), a upotrebljava se najviše u trgovini jestvina u tim krajevima. Taj uteg prelazi težinu mletačkog teškog utega za 20%, a dijeli se poput njega na unče i karate: jedna unča tog utega odgovara težini 230 karata i 1,6

²⁹ *Knjiga Statuta zakona i reformacija grada Šibenika, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika*, sv. 9, Šibenik 1982, Knjiga reformacija, pogl. LXVII, 239.

³⁰ B. PAXI, *Tariffa...*, 118.

³¹ F. OBERTI, *Aggiustamento universale di pesi e misure de panni di lana, seta, lini, e vitrovaglie d'Europa, Asia et Africa*, Venetia 1643, 44.

³² F. GARATTI, *Il divertimento aritmetico con diverse notizie di Monete, Pesi, Misure*, Venezia 1686.

³³ *Spisi kancelarije šibenskog kneza Fantina de Cha de Pesaro 1441.-1443.*, Povijesni spomenici Šibenika i njegova kotara, sv. III, Muzej Grada Šibenika, Šibenik 1989, 71, 82, 71v, 8. X. 1441. ... *ad partes Marchie casei pecias MCCCXXXI. que sunt miliaria decem ad pondus Sibinici. 79r. 8. I. 1441., casei miliaria V ad pondus Sibinici inpectis 336.*

³⁴ PAZD, *Spisi Samostana sv. Kuzme i Damjana*, kut. 7. 1.244. ... *caso o uero formaggio di queste parti a peso Zaratino libri 175.*

³⁵ A. MENIZZI, *Parte prima dei pesi dello Stato Veneto con esalti ragguagli di aalcuni pesi esteri*, Venezia 1791, 46-47, (dalje: *Parte prima dei pesi...*).

³⁶ A. ROSSETTI, *Raguaglio universale dei pesti*, Trieste 1829, 10.

³⁷ G. A. PRESCHERN, *Riduzione di pesi di Francia, Vienna, Venezia e Dalmazia, divisa in quattordici tavole*, Laibach 1812, Tavola XV.

grana mletačkih, pa dosljedno tome jedna libra teškog utega grada Zadra teži 572,3985 grana...”

Izvori sredine XIX. stoljeća navode težinu zadarske libre nešto manju nego izvori s početka XIX. stoljeća. *Tabella* 1835. godine ističe da se zadarska libra sastoji od 12 unči ili 14 velikih venecijanskih unči, a težina joj je 556,4988 g. *Manuale provinciale della Dalmazia* za godinu 1846. navodi da je zadarski uteg jednak 0,994 bečkih funti, tj. 556,64 g. Isti podatak nalazimo i kod F. Pettera.³⁸ *Pokrajinski list za Dalmaciju* 1856. god. donosi podatak da se zadarska libra upotrebljavala na Rabu, Pagu, u Drnišu, Kninu, Obrovcu, Šibeniku i Zadru, a teži 0,99364 bečkih funti, to jest 556,498 g. *Istruzione popolare* 1858. godine utvrđuje da zadarska libra teži 0,99364 bečke funte ili 31 lot i 3,1859 kvintala bečke vage, tj. 556,43 g, a rabi se na zadarskom, obrovačkom i paškom području.

Dakle, imamo dvije težine zadarske libre: 572,3985 g i 556,5 g. Težina od 572,3985 g potječe iz starijeg razdoblja, iz doba kada su zadarske mjere bile usporedene s venecijanskim mjerama za težinu u trgovačkim priručnicima. Naveli smo niz proporcija zadarskog i venecijanskog utega, te kao težinu teške zadarske libre dobili 572,4 g. Izvore za libru od 556,5 g teže je naći. Postoji mogućnost da se izvodi iz stare šibenske mesarske libre kojoj je težina 542,21 g, pa je kasnije usuglašena s mletačkim mjerama. Najvjerojatnije je uspoređena s mletačkom librom za pečeni kruh koja je iznosila 309,098 - 309,3038 g. Ako primijenimo na tu libru proporciju 100:120, tada izlazi da je libra od 18 unča težila 556,376 - 556,745 g.³⁹ Libra od 556,56 g rabila se u dnevnom životu za trgovinu namirnicama (meso, kruh), a u XVIII. i XIX. stoljeću dijelila se na 12 unča, te je svaka unča težila 46,375 g.⁴⁰ Osim navedenim mjerama u Zadru i Šibeniku se mjerilo i drugim mjerama za težinu.

Za mjerenje sira upotrebljavana je mjera zvana *decalatrum*. Naziv kaže da bi to bilo 10 libri, ali izvori govore o različitim težinama tog utega. U popisu Reformacija *Statuta* grada Zadra od 14. V. 1458. god. (cap. 121), određeno je da “*pondus grossum*” ima 18 unča, a “*pondus subtilis*” 12 unča. Izričito se kaže da se teški uteg mora rabiti u trgovini sirom. U starije vrijeme 10 libara je 5,72 kg, a kasnije 5,565 kg. Priručnik XV. stoljeća⁴¹ navodi da se u Zadru: “*Formaggio si vende a dichalano fa in Venezia libbre cento grosse*”, dakle *dichalano* sira je 47,7 kg. U izvorima iz god. 1317.⁴² navodi se da se sir prodaje na milijare, tj. na 1000 libara “*ad mensuram communis Jadre ad pondus grossum*”, pa se može zaključiti da se sir na veliko prodavao na veliki uteg, tj. 572,40 kg. Taj uteg ima i naziv “*calatros*” ili “*calatro*”, te se dugo rabi u Zadru, ne samo za sir.⁴³

³⁸ F. PETTER, *Dalmatien in seinen verschiedenen Beziehungen. Traghetti. Munzen früherer und jetzt. Dalmatische Masse und Gewichte*, Gotha, J. Pethes 1857, 282.

³⁹ Z. HERKOV, *Stare šibenske mjere. Knjiga Statuta zakona i reformacija grada Šibenika...* 403.

⁴⁰ ISTO, 404.

⁴¹ F. D. J. KARTOLAIO FIORENTINO, *Il libro...* cap. LXXIX.

⁴² *Spisi zadarskih bilježnika*, sv. II, 136.

⁴³ PAZD, *Spisi Samostana sv. Kuzme i Damjana*, kut. 7, 1.229... *casei calatros viginti*. Kut. 8, 1.133... *formaggio calatri* 17 1/2. *Spisi zadarskog kneza Antonia Zen (1658-1660)*, knjiga jedina, 1.73, ... *calatro di lana...*

Šibenski *Statut* u CXLVI. poglavlju Reformnacija, određuje da uteg za sir mora biti 4 “*decalatra*”, a pedesetak godina kasnije god. 1454. da to mora biti na teškoj zadarskoj libri, pojašnjavajući da teška zadarska libra mora biti težine 3 “*decalatra*”. Dakle, 1 “*decalatro*” u Šibeniku bi bio 0,1908 kg, što je mala mjera i najvjerojatnije se prodavalo na 100 ili 1000 “*decalatra*”, a to svjedoče i izvori.⁴⁴

Paški *Statut* donosi jednu odredbu kojom propisuje da nitko u kući i dućanu ne smije držati krive mjere, među ostalim “*de calatri minoris decem librarum*”.⁴⁵

Dakle, “*decalatrum*” kao uteg, odnosno mjera za težinu nije uvijek isti. Označavao je težinu od 10, 1000, 1000 libara “*ad pondus grossum*” po zadarskoj ili venecijanskoj mjeri.

S obzirom da je zadarsko područje dugo bilo u bliskom dodiru s Turcima ili njima podređeno, nije čudno da su u svakodnevnu uporabu ušle neke mjere iz turskog mjernog sustava. Jedna od tih mjera je oka, kao mjera za težinu. U Dalmaciji se upotrebljavaju tri različite oke, od 32, 32 1/2 i 33 velike venecijanske unče.⁴⁶ U Zadru se upotrebljavala oka od 32 unče i zvala se oka navadna ili “*occa commune*”. To potvrđuju izvori XIX. stoljeća koji zadarsku oku uspoređuju s bečkom mjerom, a prema tim usporedbama zadarska je oka jednaka 2.271 bečke funte, tj. 1,27199 kg.⁴⁷ Oka navadna se još upotrebljavala u Omišu, Klisu, Imotskom, Makarskoj, Splitu i Trogiru.⁴⁸ U Šibeniku se oka javlja u trgovačkom prometu s Bosnom. Upotrebljavaju se dvije vrste oke ili okalije: težine 33 unče mletačkog teškog utega i 32 1/2 takvih unča. Težina šibenskih oka je 1,3116 kg (1,3104) i 1,29187 kg.⁴⁹ U Šibeniku se ponekad rabi i zadarska oka ili oka navadna.

Nakon svega iznesenog možemo reći da su specifični zadarski i šibenski utezi živjeli stoljećima u tim gradovima i njihovoj okolici, ali uporaba i venecijanskih utega potvrđuje posebnosti, ali i sličnosti življenja u njima.

⁴⁴ *Spisi kancelarije šibenskog kneza Fantina de Cha de Pesaro 1441-1443*, 73, 82, 73r, 18. X. 1441, *Item pecias casei CXLVI quod sunt miliaria II ad pondus Sibinici*, 79r. 8. I. 1441, ... *casei miliaria V ad pondus Sibinici in peciis* 336.

⁴⁵ *Statuta Comunitatis Pagi, Venetiis MCDXXXVII*.

⁴⁶ A. MENIZZI, *Parte prima dei pesi*, ... 47.

⁴⁷ Znanstvena knjižnica Zadar, Ms. 560; F. PETER, *Dalmatien*, ... 283; *Manuale provinciale della Dalmazia*, 1846, 284; *Pokrajinski list za Dalmaciju*, 4. X. 1856, 830; *Istruzione popolare sui pesi e sulle misure in Dalmazia*, Zadar 1858, 21.

⁴⁸ *Pokrajinski list uredovnih spisa za Dalmaciju*, 4. X. 1856, 832.

⁴⁹ ISTO, *Almanaco della Dalmazia*, Zadar 1837, 282.

Marija Zaninović-Rumora: THE MEASURES FOR WEIGHT IN ZADAR AND
ŠIBENIK THROUGH THE CENTURIES

Summary

Scientific research of Zadar and Šibenik measures in the past points to their similarities or equivalency. This is confirmed by the measures of weight. The author follows their appearance, development and interrelations from the 14th to the 19th century and on the basis of written sources, textbooks and other literature lists their values.